

KANSEN VOOR BOOKTOK IN DE KLAS

Omarm het leesplezier op sociale media

Hashtags als #BookTok, #Bookstagram en #BookTube zijn al jaren razend populair en hebben online gemeenschappen voortgebracht waarin boeken volop worden besproken en aanbevolen. Opvallend genoeg zijn het vooral jongeren die hier actief zijn. Hieruit blijkt dat er ondanks de zorgwekkende cijfers over leesplezier en leesvaardigheid toch veel interesse is onder Nederlandse scholieren in boeken. Kunnen taaldocenten iets met deze ontwikkeling – en zijn er kansen voor BookTok in de klas?

ANNET SCHUURMAN & KARIN EPPING

Op 16 juli 2023 bracht het NOS Journaal een verrassend nieuwsbericht: kaartjes voor een signeursessie in Amsterdam van een Amerikaanse schrijfster, Ana Huang, waren binnen twee minuten uitverkocht. Huang is de schrijfster van de serie *Twisted*, die met name onder jongeren bekend werd door BookTok. In de rij stonden vooral jonge lezers, veelal van middelbareschoolleeftijd. Deze gebeurtenis haalde het NOS-nieuws, want hoe bijzonder is een stormloop voor een signeursessie van een schrijfster, alsof het een wereldster betrof? Hoe kan het dat haar boeken zo populair zijn? Opvallend is ook de leeftijd van de fans: het gaat hier om boeken en niet om films of muziek, terwijl het gebrek aan leesplezier onder jongeren juist een breed erkend probleem is. Een week later bracht het RTL Nieuws een soortgelijk item over wat toen de 'BookTok-hype' werd genoemd. Daarin legde Jeroen Dera, literatuurwetenschapper en universitair hoofddocent Nederlandse letterkunde, uit dat hiermee juist jon-

geren worden bereikt die normaal gesproken niet lezen en die aangeven heel enthousiast te worden door deze subcommunities. Kunnen docenten hier dan niet iets mee in de klas?

BookTok maakt deel uit van TikTok, een populaire socialemedia-app die veelal onder jongeren gebruikt wordt. Op de app kunnen gebruikers korte video's plaatsen. Alle video's die iemand bekijkt en een 'like' geeft, hebben invloed op een algoritme dat vervolgens bepaalt wat er te zien is op de app. Zo bouwt iedereen een eigen gepersonaliseerde omgeving op. Dit zorgt ervoor dat boekaanbevelingen snel bij de gebruiker terecht kunnen komen, en dat boeken op deze manier dus razendsnel populair worden. Dit effect wordt versterkt door het gebruik van hashtags: labels die bij een bericht kunnen worden geplaatst. Onder de hashtag #BookTok delen TikTok-gebruikers hun boekentips en recensies, waardoor deze content beter vindbaar wordt en sneller een breed publiek bereikt. Op andere socialemediaplatforms zijn vergelijkbare woorden actief, zoals #Bookstagram

voor Instagram en #BookTube voor YouTube.

Opvallend is dat deze populariteit vooral door jonge gebruikers is ontstaan. De korte video's, ook wel *short-form content* genoemd, zijn behapbaar en aantrekkelijk voor jongeren. Mede daarom is TikTok zo populair onder hen. Ook jongeren die normaal niet lezen, worden zo bereikt. Thijs Overpelt (2024) legt dit duidelijk uit in een artikel over zijn Instagramaccount @boekenjongen: 'algoritmen, die op basis van mijn scrollgedrag wisten wat mijn voorkeuren waren, schotelden me filmpjes voor van Amerikaanse influencers die op een flitsende manier boeken aanraadden die perfect bij me pasten.' Het komt er in het kort op neer dat sociale media vol zitten met boekinfluencers. Bij Overpelt speelden sociale media een grote rol in zijn literaire identiteitsvorming.

Terug naar het boek

Dat boeken en masse worden besproken onder jongeren is interessant nieuws voor docenten. In Nederland kampen we al jaren met een lage leesmotivatie en zorgwek-

kende cijfers voor leesvaardigheid. Steeds vaker klinkt de kritiek dat de manier waarop leesvaardigheid wordt onderwezen hieraan bijdraagt. De lessen begrijpend lezen helpen niet; de korte, gekunstelde leestekstjes spreken niet aan en de bijbehorende oefeningen trainen trucjes en geen leesvaardigheid.

In *Een lui letterland* betoogt leerkracht Anne Steenhoff (2024) zelfs om deze lessen er maar helemaal uit te gooien. In haar boek beschrijft Steenhoff hoe zij van de schoolleiding de vrije hand kreeg en met behulp van enkele ogenschijnlijk eenvoudige interventies haar groep 8-leerlingen op havo-eindexamenniveau kreeg. Dit deed ze door hoofdzakelijk in te zetten op waar het bij leesvaardigheid bij kinderen vooral om gaat: het kunnen lezen van een boek. Zo'n boek moet volgens Steenhoff dan wel van een uitdagend niveau zijn. Zo moet er bijvoorbeeld van een leerling enige verbeelding gevraagd worden en moet het vocabulaire enigszins uitdagend zijn. Boeken waar je 'niets' van leert, horen volgens Steenhoff niet thuis in de klas. Tegelijk vrez-

Foto: Tom van Limpt

Foto: Karin Epping

docenten dat veel BookTok-titels ook van onvoldoende niveau zijn voor het leesonderwijs.

Problemen met BookTok-boeken

Boekwinkels liften vaak mee met BookTok, omdat aanprezen titels goed verkopen. Voor een snel onderzoek naar het aanbod en wat populair is, is een bezoekje aan de plaatselijke boekwinkel daarom een goed idee. Vrijwel alle boekwinkels hebben inmiddels kasten of tafels ingericht met populaire titels van sociale media. Een aparte BookTok-tafel is niet ongewoon. Daarop zijn boeken vaak per genre geordend, met populaire categorieën als sci-fi/fantasy en romantasy. Ook veelvoorkomende tropen – terugkerende thema's en verhaalclichés – zijn er duidelijk zichtbaar. Voorbeelden van bekende tropen zijn 'van vijanden tot geliefden', 'nepdaten' en 'de uitverkorene'.

Veel uitgeverijen zetten in op een uitnodigende buitenkant. Zelfs de randen van de bladzijden worden van complete schilderwerken voorzien. Voor veel BookTokers en Bookstagrammers zijn deze uitgaven echte verzamelobjecten. Thrillers hebben vaak grote lettertypes en gebruiken rood en goud, en romantische boeken zien er vaak vrolijk en lief uit met tekeningen in pastelkleuren.

Toch zegt dit lang niet alles. Veel boeken, met name in het romantische genre, bevatten ondanks een onschuldig uiterlijk zogenaamde smut, expliciet seksuele inhoud. Ze zijn razend populair en worden flink aanprezen op sociale media. Dit kan ervoor zorgen dat tieners boeken lezen die voor volwassenen bestemd zijn. Deze ontwikkeling verontrust niet alleen ouders en docenten, ook

de betrokken boekverkoper ziet dit soms met bezorgde blik gebeuren. 'Dan staat er een meisje bij de kassa dat samen met haar vriendinnetje een boek van bijvoorbeeld Colleen Hoover koopt en dan denk ik: o, daar ben jij nog helemaal niet aan toe', aldus Nynke de Vries van boekhandel Binnert Overdiep in Heerenveen.

Veel van deze boeken bieden weinig uitdaging op het gebied van taalrijkdom, complexe verhaallijnen of gelaagde karakterontwikkeling. Toch is het gelukkig niet allemaal mindere kwaliteit waar de meeste jongeren voor kiezen. Helemaal niet zelfs. Ja, het klopt dat een aantal titels op de bestsellerlijst weinig vragen van de lezer, bijvoorbeeld qua zinsstructuur, perspectiefwisseling of inlevingsvermogen, om maar een paar van de kritiekpunten te noemen. Toch zie je op BookTok ook tal van literair meer gelaagde titels. Zo is mede door BookTok de belangstelling voor Engelstalige klassiekers flink toegenomen. Een voorbeeld daarvan is *Wuthering Heights*, de negentiende-eeuwse roman van Emily Brontë. De aandacht voor dit boek was zelfs zo groot dat regisseur Emerald Fennell het opnieuw op het witte doek bracht. Ze schreef een script, speciaal gericht op de ervaring van een tienermeisje dat het boek voor de eerste keer leest. De filmrechten werden voor een recordbedrag verkocht en Margot Robbie vertolkte de hoofdrol.

Bovendien is het voor boekverkopers ook regelmatig genieten hoe enthousiast groepjes jongeren bij de tafel staan, zoals te zien was in de nieuwsitems van juli 2023. En ook De Vries kan dit beamen. Zo hoorde ze bij de kassa een meisje tegen haar vriendin zeggen: 'Nu geef ik alweer mijn geld uit aan boeken.'

Docenten zijn met hun kennis en enthousiasme ook vaak heel goede influencers

De rol van de docent

Veel boeken die via BookTok populair zijn geworden, zijn misschien minder geschikt als lees- of lesmateriaal. Toch kan een belangrijke, zo niet essentiële winst voor leerlingen die deze boeken lezen, niet over het hoofd worden gezien; ze hebben ontdekt en ervaren dat het lezen van boeken leuk kan zijn. Vanuit deze startpositie kan de docent de draad oppakken en leerlingen bijsturen. Docenten kunnen gericht een verantwoorde boekenlijst samenstellen waaruit de leerlingen mogen kiezen voor gebruik in de klas. Resultaten van onderzoek van Stichting Lezen duiden erop dat de meest kansrijke toevoeging aan vrij lezen juist de afbakening van het boekenaanbod is. Het afbakenen op niveau en interesses stimuleert het leesbegrip, het vloeiend lezen en de algemene leesvaardigheid (Merke et al., 2022).

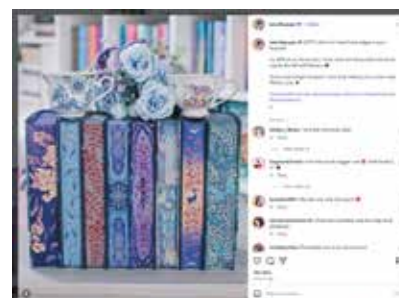
Voor docenten is dus een grote rol weggelegd. De docent moet blijven aansluiten bij de leeswereld van de leerling. Zo houd je niet alleen de leesstof in de gaten, maar blijf je ook betrokken bij de leesontwikkelingen van leerlingen (Dera & Doeselaar, 2022). Ken dus je leerling. Dat vraagt er ook om dat docenten zich verdiepen in BookTok-titels: wat je niet kent, kun je immers niet juist beoordelen. Het is dus van belang om het leesaanbod, inclusief BookTok-boeken, goed te kennen om passend én uitdagend leesmateriaal te kunnen aanbieden. Op deze manier kun je de keuze voor de boeken bij leerlingen laten, maar wel binnen verantwoorde kaders. Daarnaast kunnen leerlingen dan op de juiste momenten worden aangespoord om iets te lezen dat buiten hun comfortzone ligt. Binnen deze vrijheid ontstaat ruimte voor nieuwsgierigheid: wat is dat voor boek, waar gaat

het over en waarom spreekt het anderen zo aan?

Want ook binnen de klas kunnen leerlingen zelf als influencer dienen voor elkaar. De zogenoemde boekpresentaties zijn in feite altijd al een analoge voorloper hiervan geweest. Toch blijkt in de praktijk dat na de presentatie het besproken boek lang niet altijd ook meer gelezen werd. Boekaanbevelingen succesvol laten zijn, heeft namelijk ook alles te maken met hoe en door wie de aanbeveling wordt gedaan: de presentatie moet inspirerend zijn, de presentator moet ook echt zelf enthousiast zijn over het boek en de presentator moet iemand zijn die de toehoorder ook wil overtuigen om het boek te gaan lezen. Docenten zijn daarom, met hun kennis en enthousiasme, ook vaak heel goede influencers.

Bij het 'hoe' komt de kracht van sociale media om de hoek kijken. Want waarom werkt iets als YouTube, Instagram en TikTok zo goed bij jonge lezers? Dit heeft met verschillende aspecten te maken: filmpjes zijn eenvoudig toegankelijk via de smartphone, bieden korte en visuele content en maken het mogelijk om moeiteloos accounts te volgen die aansluiten bij eigen interesses. Ook het volgen van mensen die bekend zijn, de influencers, is voor veel jongeren belangrijk. In de klas kun je hier op aansluiten door leerlingen een boekbespreking digitaal thuis te laten opnemen, eventueel in tweetallen of zelfs in groepjes. Hier zijn tal van mogelijkheden voor te bedenken, in navolging van voorbeelden op BookTok (zie de kadertekst op de volgende bladzijde).

De nadruk op een vaststaande lijst van te bespreken punten, denk aan tijd, thema, vertelperspectief en personages, kan verlegd worden naar de nadruk op de

IDEËN VOOR HET GEBRUIK VAN BOOKTOK-FILMPJES IN DE KLAS

- *Vergelijkingen* – Laat leerlingen verbanden leggen tussen boeken en andere interesses: koppel een boek aan een hobby, film of liedje, of verbind een modern boek met een klassieker, ook wel bekend onder: 'Als je dit leuk vind, vind je dit misschien ook leuk.' Leerlingen lichten hun keuzes toe en benoemen overeenkomsten in thema, sfeer of personages.
- *Moodboards* – Maak een collage op basis van een boek of boekkarakters waarin je de sfeer van het boek weergeeft.
- *Cosplay* – Verkleed jezelf als een karakter uit het boek. Cosplay, je verkleden als een karakter uit een bekende film of strip, veelal anime, wordt door veel boekinfluencers gedaan.
- *Sfeerfoto's* – Fotografeer een boek in een setting die de sfeer ervan weerspiegelt, of maak een beeld met voorwerpen die een belangrijke rol spelen in het verhaal. Laat leerlingen hun keuzes toelichten en zo de thematiek, personages of verhaallijn verkennen.
- *Yes, no, maybe* – Laat leerlingen reageren op boeken door positie te kiezen in het lokaal: *yes*, *maybe* of *no*. Toon kort een boek (bijvoorbeeld via een BookTok-fragment). Leerlingen lichten hun keuze toe en bespreken verschillen in voorkeuren en verwachtingen binnen de klas.

leeservaring en de persoonlijke beoordeling van het boek. Deze kunnen dan omlijst worden met creatieve representaties over bijvoorbeeld de sfeer die het boek oproept, de karakters die eruit springen of de achtergrond waarin het verhaal zich afspeelt. Wanneer je daarmee begint, kan het gesprek over vertelperspectief, thema, genre en personages later volgen.

Hoera voor BookTok?

Duidelijk is dat hashtags op sociale media als #BookTok 'de liefde voor boeken en lezen weer aanwakkeren bij de hedendaagse jeugd' (Kulkarni, 2024). Aanbevelingen en informatie over boeken worden snel en veel verspreid en komen aan bij de doelgroep: jongeren. Deze krijgen boekaanbevelingen gericht op hun eigen interesses. Ze ervaren alle vrijheid om deze op te volgen en zo hun leesmaak te ontwikkelen. Docenten kunnen hierop aansluiten door leerlingen meer vrijheid en eigenaarschap te geven in hun boekkeuze. Dit vergroot de intrinsieke motivatie en bevordert de leesontwikkeling van leerlingen.

Niet alle boeken dragen bij aan de literaire ontwikkeling of leesvaardigheid van leerlingen. Docenten kunnen daarom sturen op taalrijkere en literair meer uitdagende titels en oppassen voor niet-leeftijdsgeschikte content. Keuzevrijheid kan de leesmotivatie vergroten,

maar vraagt om gerichte begeleiding. Dit sluit aan bij wat Dera regelmatig betoogt: breng leerlingen (weer) aan het lezen met toegankelijke BookTok-titels, maar help ze verder op weg op school met literair kwalitatief meer uitdagende boeken – boeken die ook wat kunnen 'schuren'.

Ana Huang vertelde in een interview aan de NOS dat ze blij is dat haar boeken meer jongeren aan het lezen krijgen: 'Ik denk dat sociale media, zoals TikTok, veel hebben gedaan voor het genre romantiek en de schrijversgemeenschap. Ik heb veel lezers die zeggen dat dit het eerste boek was dat ze hebben gelezen, en ze zeggen dat ze nooit van lezen hielden.'

LITERATUUR

- Dera, J., & Doeselaar, N. van. (2022). Leesvoorkeuren van havo- en vwo-leerlingen aan het begin van de bovenbouw: Een enquêteonderzoek. *Levende Talen Tijdschrift*, 23(2), 3–13.
- Kulkarni, S. (2024). Getting a feel for BookTok: Understanding affect on TikTok's bookish subculture. In J. Dera & R. van Steensel (Red.), *Lezen in beweging: Ontwikkelingen in leesbevordering, lees- en literatuuronderwijs, digitaal lezen en toetsing* (p. 75–86). Eburon.
- Merke, S., Ganushchak, L., & Steensel, R. van. (2022). *Verrijkt vrij lezen: Een meta-analyse van de effecten van toevoegingen aan vrij lezen*. Stichting Lezen.
- Overpelt, T. (2024). Van treinpoëzie tot Bookstagram: De mogelijkheden van sociale media in het literatuuronderwijs. *Levende Talen Magazine*, 111(3), 14–19.
- Steenhoff, A. (2024). *Een lui letterland*. Das Mag.

binnenkort

29 mei 2026, NT2 Festival 2026, Herwijnen, <vllt.nl/nt2026>

1 juni 2026, Congres De Mentor als Coach, Utrecht, <vllt.nl/mentorcoach>

6 juni 2026, The Netherlands Festival of Education, Den Haag, <educationfest.nl>

13 juni 2026, ResearchED Nederland 2026, Nijkerk, <researched.eu>

26 – 27 juni 2026, Literaire Vertaaldagen, Antwerpen, <vllt.nl/vertaaldagen>

1 – 3 juli 2026, Onderwijs Research Dagen, Utrecht, <onderwijsresearchdagen.nl>

8 – 15 september 2026, Week van het Lezen en Schrijven, <vllt.nl/lezenschrijven>

30 september – 11 oktober 2026, Kinderboekenweek, <vllt.nl/kinderboeken>

10 – 17 oktober 2026, Week van het Nederlands, <www.weekvanhetnederlands.org>

13 november 2026, Congres Levende Talen, Ede, <www.levendetalen.nl>

16 – 20 november 2026, Week of the International Experience, <vllt.nl/wotie>

20 – 21 november 2026, HSN Conferentie Onderwijs Nederlands, Brugge, <www.hsnconferentie.eu>

ResearchED 2026

Op zaterdag 13 juni 2026 vindt ResearchED Nederland 2026 plaats. Deze jaarlijkse conferentie richt zich op evidence-informed onderwijs en brengt onderwijsonderzoek en onderwijspraktijk samen.

Tijdens deze dag presenteren sprekers uit wetenschap en praktijk recente onderzoeksresultaten en delen zij concrete, toepasbare inzichten voor het onderwijs. Het programma is bedoeld om de kloof tussen onderzoek en klaspraktijk te verkleinen en onderwijsprofessionals te ondersteunen bij het maken van onderbouwde keuzes.

De conferentie duurt van 9.00 tot 17.00 uur en wordt gehouden op het Corlaer College in Nijkerk. ResearchED Nederland 2026 is bedoeld voor leraren, schoolleiders, beleidsmedewerkers, onderzoekers en andere geïnteresseerden in evidence-informed onderwijs.

Meer informatie over deelname: <researched.eu>.

De mentor als coach

Op maandag 1 juni 2026 organiseert Medilex Onderwijs in Utrecht het congres De Mentor als Coach, waarin mentoren uit het voortgezet onderwijs handvatten krijgen om hun rol meer coachend in te vullen. Tijdens de dag ligt de focus op het begeleiden van mentorleerlingen in hun persoonlijke ontwikkeling, het voeren van coachgesprekken en het versterken van gespreksvaardigheden. Het programma combineert plenaire bijdragen over rol en positionering met verdiepende subsessies, zoals coachende gespreksvoering met leerlingacteurs, gesprekken met ouders en coaching op executieve functies. Deelnemers gaan naar huis met concrete tools om de regie bij leerlingen te stimuleren en hun mentorpraktijk verder te professionaliseren.

Meer informatie is te vinden op <vllt.nl/mentorcoach>.

Festival of Education

Het Netherlands Festival of Education is een eendaags onderwijs-evenement dat op zaterdag 6 juni 2026 voor het eerst in Den Haag wordt gehouden, bij het Edith Stein College. Het evenement brengt een internationale gemeenschap van leraren, schoolleiders en andere onderwijsprofessionals samen voor een dag met inspirerende sessies, presentaties en workshops rond actuele thema's over onderwijs en leren.

Het programma omvat meer dan vijftig sessies, variërend van keynotes tot interactieve workshops, en is ontworpen om kennisuitwisseling, professionele ontwikkeling en samenwerking te bevorderen. Deelnemers komen uit Nederland, Europa en daarbuiten, en de inhoud bestrijkt diverse sectoren van het onderwijsveld.

Voor meer informatie zie <educationfest.nl>.

Congres Levende Talen 2026

'De grenzeloosheid van taal' is dit jaar het thema van het Congres Levende Talen. In een tijd van maatschappelijke veranderingen en een naderende vakvernieuwing nodigt het congres uit om over (taal)grenzen heen te kijken. Op vrijdag 13 november 2026 ontmoeten taaldocenten elkaar in Ede voor een dag vol ideeën en uitwisseling. De congrescommissie is druk bezig met het samenstellen van een programma met ongeveer zestig workshops en lezingen. Later dit jaar volgt meer informatie over het aanbod en inschrijving.